מסורת הש"ס

א) שבת ח: ע"ש לעיל לג., ב) שבת קב. [וש"נ אי' רבה], ג) כלים פ"ח משנה י, ד) [מגילה כ. וש"נ], ה) [שבת קיד. מגילה כח. ושם איתא אל תקרא משנאי אלא משניאי], ו) שבת יח. לעיל כ., ז) שבת יא:, ח) [שם: ביצה ג. וש"נ], ט) [לקמן קא.], י) כע"י: למשניאי, כ) [כריס העמוד], ל) [ועי' תוס' שבת ד: ד"ה אלא], מ) [ע"ז לג.].

◆

תורה אור השלם

ו. וְחֹטְאִי חֹמֵס נַפְשׁוֹ כָּל מְשַׂנְאַי אָהֲבוּ מָוֶת: משלי ח לו

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יהודה אומר כיחו וכן רוקו כצ"ל ותיבת שנתלש נמחק:

◆

לעזי רש"י

טו"ש. שיעול (הגורם להפרשת כיח, להבדיל מפלט רוק).

◆

מוסף רש"י

והעבירו דרך עליו. למעלה מראשו, שעקרו מרה"ר והוליכו דרך למעלה מראשו והניחו לסוף ארבע, חייב. ואע"ג דאוירא מקום פטור, דגבוה עשרה ואין בו מקום רוחב ארבעה (לעיל צח.). **מוחלפת השיטה.** התנא ששנאה טעה באחת מהן והחליף שיטתו (פסחים ג.). **וישתה ברה"ר.** ויושיט פיו וראשו לרה"ר לאחוז כלי ולשתות, גזירה שמא יוציא הכלי אליו ונמצא מתחייב חטאת (שבת יא.). **אלא אם כן הכניס ראשו ורובו.** דחיישינן שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עמו (לעיל ב.). **כרמלית מאי.** כגון בקעה, דמדרבנן הוא דאסור להכניס ולהוציא מהו לעמוד ברה"י או ברה"ר ויושיט ראשו לכרמלית לתוכו וישתה (שבת יא.). **היא היא.** כשם שאסרנו זו במשנתנו כך זו אסורה (שם). **היא גופא גזירה.** אפילו יוציא הכלי מתוכה לרה"י או מתוכה לרה"ר מדרבנן בעלמא הוא, ואנן ניקום ונגזור. הושטת ראשו אטו הוצאת כלי (שם). **גזירה לגזירה.** הא דאמרינן בכולי הש"ס אין גוזרין גזירה לגזירה, מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרתי (ויקרא יח) עשו משמרת, כלומר גזירה, למשמרתי, לתורתי, ולא משמרת למשמרת, שלא יעשו גזירה לגזירה (ביצה ג:).

◆

מדסיפא ר"מ. הא דלא יפתח(ט) דאיירי ר"מ בהו: **הא הוציא.** המפץ מד' אמות חייב. אע"ג דהוא עומד בגבוה והגביהו למעלה מי' והעבירו לא אמרי' העברת דרך מקום פטור הוא אלמא בתר הנחה ועקירה אזלינן והרי נטלו מתחילת ארבע והניחו לסוף ארבע: **פטור אבל אסור.** מדרבנן דילמא אתי לעבורי דרך למטה מעשרה: **מחשבתו.** שהוא צריך לכך משוויא לה הוצאה חשובה: **זרק.** מתחילת ד' לסוף ד': **בפי הכבשן.** שקלטה שלהבת ונשרפה: **בתר עקירה.** מן הגוף אזלינן והן נעקרין מן החלל של גוף וחייב דמוציא מן הגוף שהוא רה"י לרה"ר: **או בתר יציאה.** שיוצא מן הגוף ממנו והרי פי אמה ברה"ר ואין כאן עקירה מרה"י: **ואע"ג דלא היפך.** בתמיה. דמשום תלישה לחודיה אמר ר' יהודה לאסור דלמיפק קאי ואפי' דלא היפך בה בתוך פיו: **היה אוכל דבילה.** של תרומה: **בידים מסואבות.** סתם ידים שלא נטלו הוו שניות ופוסלות את התרומה: **ר"מ מטמא.** שהרי הוכשרה התרומה ברוק שבפיו: **ר' יוסי מטהר.** דקסבר כל זמן שהרוק בתוך פיו לאו משקה הוא והרי הוא כגופו של אדם ואינו מכשיר: **היפך.** ברוק להוציאו לחוץ טמא דלמשדייה קאי ומכשיר: **מוחלפת השיטה.** החליף ר' יהודה שיטתו ויצא הימנה: **לא תחליף.** לא תימא מוחלפת היא דמתני' דקאמר אע"ג דלא היפך קאי למשדייה בכיחו עסקינן ליחה שנתלשה מן הגוף ע"י חולי שקורין טו"ש: **כיחו ונתלש.** לא יהלך ד' אמות עד שירוק: **מאי לאו.** תרתי קתני כיחו וכן רוקו: **כדשנינן מעיקרא.** מוחלפת השיטה: **חייב מיתה.** בידי שמים: **כל משנאי אהבו מות.** תורה אמרה להאי קרא בפרשת ה' קנני: **אלא למשניאי.** למשניאים דעתו באמינות: **והא מינם אנים.** שעל כרחו הוא ע"י חולי או הלינה: **כיח ורק קאמרינן.** שרקק אותו בפני רבו והיה לו להסתלק משם או להבליעו בכסותו: **מתני' וישתה ברה"ר.** וישיט צוארו לרה"ר וישתה גזירה שמא יכניס הכלי אצלו: **וכן בגת.** מפרש בגמ' [ע"ב] לענין מעשר: **גמ' רישא רבנן.** לעיל(י) אוקימנא להא דקתני [צח:] עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר כרבנן דפליגי עליה דר"מ במתני' גבי מפתח ולא גזרינן שמא יכניס והכא גזר שמא יכניס כר"מ והא ליכא למימר דשתיית המים תהוי הכנסה כמשתין ורוק דלא דמי דהתם קא עקר מרשות זו וקא עבד הנחה לרשות זו אבל שותה עביד עקירה והנחה בחדא רשותא דהא ברשות שהוא שותה בה פיו עומד וכפיו הן נחין מיד: **בחפצין הצריכין לו.** אפי' רבנן מודו דגזר בהו דמתוך שהוא צריך להם יכניסם אצלו הלכך משקין הללו צריכין לו וגזרינן: **כרמלית מאי.** מהו שיעמוד בכרמלית וישתה ברה"י או ברה"ר: **היא היא.** כי היכי דלא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י כך לא יעמוד בכרמלית וישתה ברה"י: **היא גופה גזירה.** אי דעייל לגביה כלי ליכא איסורא דאורייתא אלא גזירה דרבנן דלא ליתי לאפוקי מרה"י לרה"ר ואנן ניקום וניגזור שתיה אטו הכנסה כלי: **וכן בגת.** לענין מעשר פירוש צריך שיכניס ראשו ורובו על הגת ועל ידי כן מותר לשתות בכל ענין והיינו כרבי מאיר:

וכן

הוא סבר מדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ ולא היא סיפא ר"מ ורישא רבנן: ובלבד שלא יוציא חוץ: הא הוציא חייב חטאת לימא מסייע ליה לרבא [א]דאמר רבא המעביר חפץ מתחילת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב מי קתני אם הוציא חייב חטאת דילמא אם הוציא פטור אבל אסור איכא דאמרי הא הוציא פטור אבל אסור לימא תיהוי תיובתיה דרבא דאמר רבא המעביר מתחילת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו חייב מי קתני הוציא פטור אבל אסור דילמא אם הוציא חייב חטאת: **לא יעמוד אדם ברה"י** וכו': אמר רב יוסף [א]השתין ורק חייב חטאת והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' וליכא מחשבתו משויא ליה מקום דאי לא תימא הכי הא [ב]דאמר רבא [ב]זרק ונח בפי הכלב או בפי הכבשן חייב חטאת והא בעינן הנחה ע"ג מקום ד' וליכא אלא מחשבתו משויא ליה מקום ה"נ מחשבה משויא לה מקום בעי רבא הוא ברה"י ופי אמה ברה"ר מהו בתר עקירה אזלינן או [ג]בתר יציאה אזלינן תיקו: **וכן לא ירוק רבי יהודה אומר** וכו': אף על גב דלא הפיך בה [ד]והתנן היה אוכל דבילה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור רבי מאיר מטמא ורבי יוסי מטהר רבי יהודה אומר [ד]היפך בה טמא לא היפך בה טהור [ה]אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ריש לקיש אמר לעולם לא תחליף והכא במאי עסקינן בכיחו והתניא רבי יהודה אומר כיחו ונתלש מאי לאו רוק ונתלש לא כיחו ונתלש והא תניא (א) ר' יהודה אומר כיחו שנתלש וכן רוקו שנתלש לא יהלך ד' אמות עד שירוק אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא: אמר ר"ל כיח בפני רבו חייב מיתה שנאמר [ו]כל משנאי אהבו מות [ז]אל תקרי למשנאי אלא למשניאי והא מינם אנים כיח [ח]ורק קאמרינן:

מתני' [ט]לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ברה"ר וישתה ברה"י אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה וכן בגת: **גמ'** רישא רבנן וסיפא רבי מאיר אמר רב יוסף בחפיצין שצריכין לו ודברי הכל [י]איבעיא להו כרמלית מאי אמר אביי היא היא אמר רבא [כ]היא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אמר אביי מנא אמינא לה מדקתני

וכן

הוא סבר מדסיפא ר"מ כו'. פי' בקונט' סיפא היא דלא יפתח דאיירי בה ר"מ וק"ק דהיא רחוקה יותר מדאי ונראה לר"י דסיפא דלא ישתין ולא ירוק דפליג עליה ר' יהודה וסתם בר פלוגתא דר' יהודה ר"מ ומיהו קשה דא"כ הוה ליה למיפרך נמי בגמרא ר"מ אדר"מ למאי דגרסי' בכל ספרים ר' מאיר מטמא וכן גרס ר"ח ולמאי דמסיק מוחלפת השיטה נמי ניחא דלא תיקשי דר"מ אדר"מ ושמא מש"ה הניח מלהקשות דר"מ אדר"מ משום דאיכא דמהפכי דרבי מאיר לדברי רבי יוסי:

זרק ונח ברה"ר בפי כלב כו'. אור"י דלא גרסי' ונח דונח משמע דלא נתכוין לכך כדמוכח בפ"ק דשבת (דף ה.) גבי הא דא"ר יוחנן זרק חפץ והלך ונח בתוך ידו של חבירו חייב הכא איירי במתכוין לכך ומיהו ר"ח גריס ונח דמצי למימר דונח משמע שפיר מתכוין דסתם זרק נח החפץ במקום שמתכוין אבל הלך ונח משמע שהלך בלא כוונת האדם ועוד י"ל דבפ"ק דשבת מיתורא דמימרא דייק דאיירי בלא מתכוין:

מחשבתו משוי' ליה מקום. דוקא בכי האי גוונא דנהנה בלותו מקום טפי מבמקום אחר כגון בפי כלב שיאכלנה ובפי הכבשן שתשרף שם וכן השתין ורק אבל זרק על המקלות או על שום דבר אפי' במתכוין לא אמרו מחשבתו משויא ליה מקום:

היה אוכל דבילה בידים מסואבות. פי' בקונטרס דבילה של תרומה ור"י אומר דאפי' בשל חולין ניחא דידים הפוסלות תרומה מטמאין את הרוק שהוא משקה להיות תחילה וחוזר ומטמא את הדבילה וגם מכשירה דהוו להו חולין טמאים דפוסלין את הגוייה דמשקין כל שהוא מטמאין כדאמרינן בברכות פרק אלו דברים (דף נב.) שמא יצאו מים אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים וקשיא דמאחורי הכוס ליכא רביעית דבכל נטילתו ליכא אלא רביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד:) נמי משמע שהבשר מטמא מחמת המשקין שעליו וסתמא ליכא בהו רביעית והא דקאמר בכמה דוכתי לטמא טומאת משקין ברביעית (ס)גבי יין נסך ובנזיר (לח:) גבי עשר רביעי' היינו לפסול את הגוייה כדתנן במעילה (דף יז:) כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית אבל ליטמא ולטמא אוכלים בכל שהוא [משקין] טימאו ומטמו ורוק חשיב משקה לקבל טומאה כמו שחשוב משקה להכשיר הדבילה והשתא ההיא דחגיגה (דף כ:) נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה לפי מה שפירשתי ניחא אפי' ברוק של טהור וכן פי' הר"ר י"ט נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה ובשעה שנארג בה כדי לקבל טומאה עדיין היה רוק לח עליה שניטמא מחמת הידים וטימא את המפה שהמשקה מטמא בכל שהוא כדפרישית ולא כמו שמפרש ר"ת דאיירי ברוק של נדה כמו שפירש שם בקונטרס לפי שלא היה נראה לו להעמיד ברוק של טהור משום דלא חשיב רוק משקה לקבל טומאה דחשיב שפיר משקה כדפרישית:

רבי מאיר מטמא. אית ספרים דגרסי רבי מאיר מטהר:

קולט

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה:

כט ב מיי' שם הלכה יג סמג שם:

ל ג מיי' שם הלכה ג וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף ג:

לא ד מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הל' ז:

לב ה טור ש"ע י"ד סי' רמב סעיף כט:

לג ו ז מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף א:

◆

רבינו חננאל

ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות. דייקינן מינה ללישנא בתרא הא הוציא פטור אבל אסור, נימא תיהוי תיובתיה דרבא, דאמר המעביר חפץ מתחלה ארבע לסוף ארבע אם העבירו דרך עליו חייב. ודחי רבא מי קתני בהדיא אם הוציא פטור אבל אסור, אבל לעולם אימא לך אם הוציא חייב חטאת. לא יעמוד ברשות היחיד וישתין כו', וכן לא ירוק מרשות לרשות. אמר רב יוסף השתין או רקק בשוגג חייב חטאת. ואע"ג דלא עקר מעל גבי מקום ד', דהא פיו ופי אמה שלו אין בהן ד' טפחים.

רבינו חננאל (המשך)

מחשבתו שחשב כדי לעקור מהן להנאתו, משויא להו כמו שיש בו ד' טפחים, וכדרבא דאמר רבא זרק ונח בפי הכלב או בפי הכבשן חייב, דמחשבתו שויא לפי הכלב ולפי הכבשן [כמקום ד']. הכא נמי פיו ופי אמתו מחשבתו משויא להו כאילו מקום ד' הן. בעי רבא הוא ברשות הרבים ופי אמתו ברשות היחיד, או [הוא] ברשות היחיד ופי אמתו ברשות הרבים מהו. בתר עקירה אזלינן ומרשות לרשות הוא. או דילמא בתר יציאה אזלינן ורשות אחת היא. ועלתה בתיקו. וקיימא לן כל תיקו דאיסורא לחומרא. ר' יהודה [אומר] אע"פ שנתלש רוקו בפיו כו'. ואע"ג דלא אפיך ברוק נתלש נקרא. (א) והתניא האוכל דבילה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור ר' מאיר מטמא שכבר נכשרה ברוקו ונגע בה ידיו מסואבות. ור' יוסי מטהר שאין זה הכשר. ר' יהודה אמר היפך ברוקו הנה נתלש והכשיר לא היפך בו טהור. פי' לא נתלש עדיין ואינו משקה להכשיר, דתנן במכשירין פ"ו ואילו מטמאין ומכשירין זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית מן המת ודם נדה. ר' אלעזר אומר שכבת זרע אינה מכשרת. א"ר יוחנן מוחלפת השיטה. פי' תלוף ואומר במשנה ר' מאיר אומר היפך בו טמא. ר' יהודה אומר אע"פ שלא היפך טמא. ובא ריש לקיש ואמר לעולם לא תיפוך והא דתניא בברייתא רוקו, ומשנתינו כיחו. פי' כיחו ליחה עבה שהיא כמו חתיכה. ואקשינן עליה והתניא כיחו וכן רוק שנתלש עמו אם הלך בו ד' אמות חייב, אלא מחוורתא כר' יוחנן. א' ריש לקיש הכיח ורק כו'. לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים כו'. ואמרינן רישא דקתני (רישא) עומד ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד כו' רבנן. סיפא דקתני לא יעמוד אדם כו', ר' מאיר. ופריק רב יוסף בחפצין שצריכין לו לגופו. ואפילו רבנן מודו דכי האי גוונא לא שרי ליה אלא מכניס ראשו ורובו למקום שהחפצין נתונים בו. איבעיא להו כגון שצריכין לו דהן בכרמלית, מהו שיעמוד ברשות הרבים או ברשות היחיד. אמר אביי היא היא. כלומר אסור. רבא אמר היא גופה משום רשות הרבים לרשות היחיד גזירה היא שמא יוציא מרשות לרשות, דהיא איסורא דאורייתא, ניקו ונגזור נמי כרמלית אטו רשות הרבים, גזירה לגזירה לא גזרינן. ודייק אביי מדתנן

(א) משמע מלשונו דברייתא היא וכן לקמן בסמוך אמר והא דתניא בברייתא ול"ע דהא משנה היא בכלים פ"ח.